

Огнян Сапарев

Теорията на контакта и
практиката на флирта

... отношението Човек-Космос не е само общ за човечеството проблем, то е и проблем за всяка личност по отделно. То е като някогашния религиозен проблем – и нравствен, и философски, и въпрос на вътрешна потребност.

Л. Дилов

Романът на Любен Дилов „Тежестта на скафандъра“ е достатъчно популярен, за да е необходимо специално представяне, и достатъчно талантливо написан, за да се нуждае от защита пред читателите. Но тъкмо поради тези причини сме длъжни да направим някои пояснения.

Това е третото издание на романа, преведен на немски, унгарски и словашки език.

Първото е през 1969 г. и до появата на романа „Пътят на Икар“ – 1975 г. (най-амбициозната творба на Л. Дилов), той беше неговото най-значително произведение. Но и до днес „Тежестта на скафандъра“ си остава в жанрово отношение най-стегнатото и цялостно, излято сякаш „на един дъх“, произведение на известния наш писател, един от образците на българската научна фантастика.

Тежестта на скафандъра – това е физическата ограниченост на едно съществуване, всецяло зависимо от машините, без които човекът е отчайващо незащитен сред ледения ужас на Космоса...

Тежестта на скафандъра – това е „фаталното“ програмиране на човека от условията на антропогенезиса и екологическата среда, от исторически формираното съзнание и култура...

Тежестта на скафандъра – това е хипотетичната, но напълно реална като възможност правно-нравствена отговорност, която човекът поема с излизането си в Космоса – като представител на земната цивилизация той става член на една надредна – галактическа Общност на Разума, чиито закони ще трябва тепърва да усвоява (съгласува, налага). Как ще го постигне? Ще съумее ли да подтисне „прекалено човешкото“ у себе си? И какво е в същност то – негова сила или слабост? И на какво друго би могъл да разчита?

Любен Дилов не обича категоричността. Неговата скептична писателска нагласа предпочита отворената дискусия, сблъскването на противоречиви гледни точки без дидактично-еднозначен отговор. „Тежестта на скафандъра“ е в същност един роман-дискусия; дискусията е осъществена и на сюжетно-персонажно, и на идейно-концептуално равнище. И нека не се заблуждаваме: авторът не се слива със своя герой-повествовател, чиято гледна точка не е нито единствена, нито винаги най-правилната.

Проблемен център на романа е остроумната „теория на контакта“ като космически флирт. Флиртът е „един несъзнателен блъф с добродетели“: несъзнателна лъжа, предизвикана от инстинкта за общуването, за спечелване на другия. В тази област не машините, а сърцата, жадуващи взаимност, могат да подскажат какво трябва да се прави. Но

осъществяването на жадуваната взаимност може да стане само... посредством машините. Това не е единственият ироничен парадокс, срещата на двата разума придобива характер на спартакиада; добрите намерения довеждат до трагични резултати; самоунищожението на една форма на цивилизация довежда до възраждане на друга... и т.н. Полународийното снизяване не е плод на несериозно остроумничене – то е неочакваната съпоставка-взаимопроникване на проблемно-абстрактното и житейски-анекдотичното, което характеризира художественото „моделиране“, което ражда обобщения наглед на „архитипа“.

Логиката на човешкото мислене, ценностната ориентация на човешката култура няма да се променят автоматично с излизането ни в Космоса. Нещо повече: тъкмо там може да се окаже, че е вече твърде късно за това. Амбициите на хомо сапиенс като „Космически човек“ го задължават да преразгледа себе си още като „планетен човек“: на земно равнище отношението към Природата е аналог на отношението към Космоса, а отношението към ближните – аналог на отношението към звездните братя по разум. Затова не трябва да възприемаме героите на Любен Дилов еднозначно: те носят в себе си и своето собствено отрицание, и своето оправдание, своята човешка агресивност и човешко благородство. Тези проблеми, кодирани в произведението, са важни, за да се усети нравственият патос на писателя – те ще получат по-открито развие в други творби на Любен Дилов.

„Тежестта на скафандъра“ предлага твърде „екзотичното“ за нашата литературна практика съчетание на философска есеистика и авантюристичност, на размисъл и догадки. Трябва да признаем, че е осъществено с интелектуална дълбочина, жанрова изобретателност и художествена мярка – не особено чести в научнофантастичната литература. Напоследък нашият читател е достатъчно облагодетелствуван с такъв вид четиво от целия свят, така че би могъл сам да прецени казаното от мен.

Темата за Контактa е една от най-популярните теми в световната фантастика, разработена в стотици варианти и хиляди произведения. В тази многонационална, шумна, пъстра (а нерядко и нахална) компания произведението на Любен Дилов – без да е екстравагантно облечено, не е беден роднина; то има защо да се държи с достойнство, без провинциални комплекси.

Огнян Сапарев

КРАЙ

© 1969 Огнян Сапарев

Сканиране, разпознаване и редакция: goblin, 2007
Редакция: Mandor, 2008 (#)

Издание:

Издателство „Георги Бакалов“, Варна, 1983
Поредица „Библиотека Галактика“ №43

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10677>]